

A BRIAND-KELLOGG-PAKTUMHOZ FÜZÖTT „MEGJEGYZÉSEK”¹

ŐSZÉNÉ TAKÓ DALMA

ELTE ÁJK
JOGTÖRTÉNETI KUTATÁSOK

A SZERZŐ:

DR. ŐSZÉNÉ TAKÓ DALMA

EGYETEMI ADJUNKTUS

SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM

DF ÁJK

NEMZETKÖZI ÉS EURÓPAI JOGI

TANSZÉK

TAKO.DAMA@GA.SZE.HU

2026. június 8.

1928. augusztus 27-én, Párizsban írták alá a szerződő felek a Briand-Kellogg-paktum, illetve Párizsi Paktum (a továbbiakban: paktum) néven ismertté vált nemzetközi szerződést, melyben elviekben egyfelől lemondtak a háború nemzeti politikai eszközként történő alkalmazásáról, másfelől megfogadták esetleges későbbi vitáik békés úton való rendezését.² A megállapodás aláírása és hatályba lépése jelentős előkészítő munka eredménye volt, mely során a szerződő felek különféle jegyzékek formájában kifejtették véleményüket a szerződésről. Ezen *megjegyzések* megítélése a szakirodalomban korántsem egységes. Egyes szerzők úgy vélik, hogy a jegyzékekben foglaltak *fenntartásnak* tekinthetők,³ más források azonban *értelmezésként* hivatkoznak a felek nyilatkozataira.⁴ A nyilatkozatok egyértelmű minőségének hiánya azért jelentős probléma, mert így nem határozható meg egyértelműen a nyilatkozatok jogi jellege és joghatása. Mindez pedig kér-

déseket vet fel a szerződés valódiságát, azaz a felek jogait és kötelezettségeit illetően. Éppen ezért elengedhetetlen annak tisztázása, hogy a nyilatkozatok esetében fenntartásról vagy értelmezésről van-e szó.

A vizsgálatot érdemes azzal kezdeni, hogy a szóban forgó nyilatkozatok vajon fenntartásnak tekinthetők-e. Fogalmát tekintve a *fenntartás* olyan írásbeli nyilatkozat, melyel egy állam a szerződés aláírásakor, ratifikálásakor vagy a szerződéshez való csatlakozáskor a megállapodásban részes fellelő válásának feltételeként kizár vagy módosít bizonyos rendelkezéseket magára vonatkozóan.⁵ Ezen definíció alapján a szóban forgó megjegyzések kapcsán három szempontot érdemes megvizsgálni: a megjegyzések megtételének módját és időpontját, a nyilatkozatok tartalmát és célját, valamint az aláíró államok reakcióit.

A megjegyzések megtételének módját és időpontját illetően leszögezhető, hogy az

államok a szerződés aláírását megelőzően, a kézhez kapott tervezetre reagálva, diplomáciai jegyzék formájában fejtették ki véleményüket. Ez a fenntartás fogalmában meghatározott időpontok közül egyiknek sem felel meg, ráadásul a szerződések jogának szabályai szerint az aláírásakor tett fenntartást a ratifikálásakor meg kell erősíteni. Mivel ilyen megerősítésre a paktum esetében egyik állam részéről sem található utalás, a megjegyzések módját és időpontját illetően nem beszélhetünk fenntartásról.

A második vizsgált szempont, a nyilatkozatok tartalmát és célját tekintve azok mindegyike – más-más megfogalmazással ugyan, de – kifejtette, hogy önvédelmi helyzetben az adott állam nem tekinti tilosnak a háború alkalmazását. E nyilatkozatok megtételének célja nyilvánvalóan az volt, hogy az államok az egyezmény hatálya alól kivonják az önvédelem esetét, s ezáltal korlátozzák a szerződés hatályát. E tekintetben ugyanakkor fontos, hogy a szerződés egyik fő kezdeményezője, Frank B. Kellogg, az USA külügyminiszterének szenátusi beszédéből és egyéb nyilatkozataiból egyértelműen megállapítható, hogy a szerződés hatályát a kezdeményezők eleve nem is kívánták kiterjeszteni az önvédelem esetére. Azaz úgy kívánták megállapodásba foglalni a háborúról való lemondást, hogy az ne érintse az önvédelmi jog gyakorlását.⁶ Márpedig a szerződés hatályának korlátozása fenntartás útján csak olyan kérdéskörre nézve lehetséges, melyre a szerződés egyébként kiterjed.

A harmadik szempont az aláíró államok reakcióinak vizsgálata.

A nemzetközi szerződésekhez fűzött fenntartások esetében 1928-ban az a szabály érvényesült, hogy egy adott fél fenntartását az összes többi félnek el kellett fogadnia, ellenkező esetben a fenntartást tevő nem vált a szerződés részesévé. E szabály alapján az Egyesült Királyság nyilvánvalóan nem válhatott volna részes félle, hiszen nyilatkozata ellen számos állam tiltakozott.⁷ Az Egyesült Királyság kizárására azonban nem került sor, így összességében megállapítható, hogy a vizsgált megjegyzések nem tekinthetők fenntartásoknak.

Ezután érdemes megvizsgálni, hogy a második nézet, a nyilatkozatok értelmezésnek

minősítése vajon helytállónak tekinthető-e. E felfogás szerint a Briand-Kellogg-paktumhoz fűzött nyilatkozatokban az államok pusztán kifejtették, hogy miként értelmezik a háborúról való lemondást. A nyilatkozatok megtételét, tartalmát és a szerződő felek célját tekintve egyértelműen megállapítható, hogy a megjegyzések valóban értelmező funkciót töltenek be. Mai fogalommal élve a megjegyzések *értelmező nyilatkozatnak* tekinthetők. A Nemzetközi Jogi Bizottság Gyakorlati Útmutatója szerint az értelmező nyilatkozat „olyan állam vagy nemzetközi szervezet által tett, bárholyan kifejezett vagy nevezett egyoldalú nyilatkozatot jelent, amellyel az állam vagy a szervezet tisztázza vagy pontosítja a szerződés vagy rendelkezésének vagy egyes rendelkezéseinek jelentését vagy hatályát.”⁸ Fontos leszögezni, hogy az értelmező

nyilatkozat kifejezést a korabeli szakirodalom nem használta, ugyanakkor más hasonló kifejezések már akkor is megjelentek. Mandelstam például *kormányok értelmezéséről és egyoldalú értelmezésekről* beszélt, Ferrell pedig az *értelmező jegyzet és az egyoldalú nyilatkozat* kifejezéseket használta.⁹ Az egyoldalú értelmezés tehát már az 1920-as, '30-as években is ismert és alkalmazott eszköz volt, így a megjegyzések e kategóriába történő besorolása helytállónak tekinthető. Mindezek alapján megállapítható, hogy a szerződő felek által a paktum előkészítése során tett megjegyzések *egyoldalú értelmezésnek* tekinthetők.

A Briand-Kellogg-paktum a háború és az általános nemzetközi jog története szempontjából mérföldkőnek számító megállapodás, az egyezmény ugyanis igen fontos lépés volt az erőszak tilalmának kimondása felé vezető úton, melyre végül az Egyesült Nemzetek Alapokmányában került sor.¹⁰ A szerződés kiemelt jelentőségéhez nagymértékben hozzájárultak a paktumhoz fűzött megjegyzések, melyek nélkül feltehetőleg nem került volna sor a szerződés aláírására. Mindezek alapján kiemelten fontos, hogy a fenti elemzés tisztázza a nyilatkozatok jogi minősítését és megállapította, hogy azok egyértelműen egyoldalú értelmezésnek tekinthetők.

Hivatkozások:

- ¹ A blogbejegyzés a szerző tanulmányának rövidített változata. Lásd: Takó Dalma: A Briand-Kellogg-paktumhoz fűzött „megjegyzések”. *Jogtörténeti Szemle* 2020. 4. sz. 60–67. p.
- ² Faluhelyi Ferenc: A Kellogg-egyezmény nemzetközi jogi jelentősége. In Kollár László (szerk.): *Magyar Jogászegyleti Értekezések. XXI. Kötet*, 1929, 105–106. füzet, 35. p.
- ³ Szijártó István: A ius ad bellumtól a kollektív biztonság rendszeréig vezető út állomásainak összehasonlítása. *Scriptura*, 2017. 2. sz. 94. p.; Brownlie, Ian: *International Law and the Use of Force by States*. Oxford, 1963, Clarendon Press, 82. p.; Dinstein, Yoram: *War, Aggression and Self-Defence*. Cambridge, 2011, Cambridge University Press, 85–86. p.
- ⁴ Oppenheim, Lassa: *International Law. A Treatise. Vol. II. Disputes, War and Neutrality*. London, 1944, Longmans Green and Co., 149. p.; Mandelstam, André N.: *L'interprétation du Pacte Briand-Kellogg par les gouvernements et les parlements des États signataires*. Paris, 1934, Éditions A. Pedone.
- ⁵ Szerző nélkül: Draft Convention on the Law of Treaties. *American Journal of International Law*, 1935. Supplement: Research in International Law, 659. p.
- ⁶ The Avalon Project: The Kellogg-Briand Pact. Hearings before the Committee on Foreign Relations, United States Senate, Seventieth Congress, Second Session on The General Pact for the Renunciation of War,

December 7 and 11, 1928, Part 1. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbhear.asp.

⁷ A tiltakozó államok közé tartozott a Szovjetunió, Perzsia, Egyiptom és Afganisztán is. Faluhelyi 1929, 30–32. p.

⁸ Guide to Practice on Reservations to Treaties, Report of the ILC, 63 UN GAOR, Supp. No. 10. (A/

66/10/Add.1). [https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/](https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/1_8_2011.pdf)

[draft_articles/1_8_2011.pdf](https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/1_8_2011.pdf) (2026.06.04.).

⁹ Mandelstam 1934, 155. p.; Ferrell, Robert H.: *Peace in Their Time. The Origins of the Kellogg-Briand Pact*. 1968, Archon Books, 192–200. p.

¹⁰ Wallace, Cynthia D.: Kellogg-Briand Pact (1928). In Bernhardt, Rudolf (szerk.): *Encyclopedia of Public International Law* 3. Use of Force. War and Neutrality Peace Treaties (A–M). Amsterdam, 1982, North-Holland Publishing Company, 238. p.

Képek elérhetősége:

Kellogg-Briand-paktumot Párizsban, 1928. augusztus 27-én. Forrás: <https://www.britannica.com/event/Kellogg-Briand-Pact#/media/1/314413/110335>. Letöltve: 2026. június 4.